لە ڕۆژی ئاشتی نێودەوڵەتیدا، خوێندنەوەیەک بۆ قەیرانەکانی دەوڵەتی-نەتەوەیی و شەڕ … هیوا خۆشناو

ئەوڕۆ ٢١ی سێپتامبەر ڕۆژی ئاشتی نێودەوڵەتییە. ئەو ڕۆژە لە لایەن نەتەوە یەکگرتووەکان وەک ڕۆژی ئاشتی ڕێکخراوە، ئەوڕۆ بێچارەیی و قەیرانەکانی دەوڵەت لە هەر سەردەمێکدا زیاتر بەدەردەخا. دوای ئەوەی نەتەوە یەکگرتووەکان لە ساڵی ١٩٤٥ لە دایکبو و ٥١ دەوڵەتی-نەتەوەیی دەستیان لە دامەزراندنیدا گێڕا، جیهانێکی نوێ کە بە بەهەشتی دەوڵەتی-نەتەوەیی دەناسرا هاتە ئاراوە. لەو بەهەشتەدا کەمینەکان، نەتەوە و ئایینە جیاوازەکان لە گۆڕنران و دەیان جار جینۆساید کران. لە هەندێک شوێنی جیهانیشدا وەک ئەمریکا، ئەوروپا و ئوستورالیا، دەوڵەتی-نەتەوەیی بانگەشەی باوکێکی باش، دادوەر و مژدەبەخش خۆی نمایش کرد. یەکێتی ئەوروپا تەقینەوەی پیشەسازی، ئابووری و زانستی بەخۆیەوە بینی. ئیتر لەوکاتەوە تا ئێستا هەر ڕەخنەیەک لەو باوکە مژدەبەخشە بە گوناح و شێتی دەزاندرا. هەژموونگەرایی خۆرئاوا توانی لە ژێر سەکوچکەی نەتەوە یەکگرتووەکان “ڕێکخستنەکەی”، ناتۆ “هێزە سەربازییە تەقەنەرەکەی” و ئای ئێم ئێف -“سندوقی دراوی نێودەوڵەتی” هەمو جیهان بخاتە ژێر سێبەری خۆی.

٢٠٠٨ بەدەرکەوتنی پیساییەکانی دەوڵەتی-نەتەوەیی؛

ساڵی ٢٠٠٨ لەگەڵ قەیرانی بانکەکانی نێودەوڵەتی لە ئەمریکا کە دوایی جیهانی گرتەوە، نیشانەکانی نەخۆشی دەوڵەتی-نەتەوەیی ئاشکراتر لە پێشو بەدەرکەوتن. ئیتر ئەوکاتە کەم نەبوون ئەو زانایانەی دەیانگووت “سەرمایەداری و پارە، ئابووری نیە”. ئەوکاتە ئاشکراتر دەرکەوت کە سەرمایەداری “باوکی دەوڵەتی-نەتەوەیی” ناتوانە ئابووری ببوژێنێتەوە، بەڵکو سیستەمێکی لەناوبردنی ئابوورییە و بەیەک ڕۆژدا ملیۆنان کرێکار، کارمەند، کرێکاری نەخۆش و لاوازی، بێکار و نان کرد. سەرمایەداری کە ئابووری سروشتی مرۆڤی تێکداو بەهۆی شەڕ و گەورەکردنی شار، دێهاتیەکانی بردنە شار و لە شاردا کردیە قەحپەی شارستانی و کۆیلەی سمارت فۆن، خۆی لە قەیرانێکی گەورەتردا بینییەوە بۆیە پێویستی بە شەڕ و وێرانییەکی دیکەی جیهان بو بە ئەوەی خۆی بشارێتەوە.

بەهاری عەرەبی؛
ساڵی ٢٠١٠ لەگەڵ هاتنی بەهاری عەرەبی، نیشانەیەکی دیکەی نەخۆشیەکانی دەوڵەتی-نەتەوەیی بەدەرکەوت. ملیۆنان هاوڵاتی بە نان و ئاو هاتنە سەر جادەو دەوڵەتی شمولی و دیکتاتۆرییان ڕوخاند و لە جیاتی ئەوە دەوڵەتێکی دیکەیان دروستکرد کە سەرەتا ئیخوانەکانی هێنا سەر دەستەڵات و دوای ئەوە، واتە ئەوڕۆ لە میسڕ بە نمونە “عبد الفتاح سعيد حسين خليل السيسى” بەڕێوەی دەبات و دەبینین کە هیچی نەگۆڕیوە.

شەڕکردن لەسەر زبڵدانی دەوڵەتی-نەتەوەیی لە عێراق، یەمەن، سوریا، لیبیا و سۆماڵ؛
ئەگەرچی بەهاری عەرەبی، بەهاری ئازادیەتی و مەردایەتی بو دژ بە دکتاتۆرەکان، بەڵام لە بواری فکرییەوە، خوێڕیترین بەهاری ئەو سەدەیە دەرچو. بەهار، جگە لەوەی لە هەندێک ووڵاتدا حوسنی موبارەکێکی ڕوخاند و یەکێکی دیکەی هێنا شوێنی، هاوکات لە هەمو کات زیاتر طائیفیەت و مەزهەبیەتی زیندوکردەوە کە لە سەردەمی دەندەیی بیابانی خەلیفەکانی ڕاشیدەینیشدا نمونەی نەبوە.

چەقی قەیران لە کوێ دایە؟

نەتەوە یەکگرتوەکان کە پیرۆزترین ڕێخراوی دەوڵەتی-نەتەوەییە و بانگەشەی چارەسەرکردنی قەیرانەکانی جیهان و کێشەکانی نێوان دەوڵەتانی دەکرد، ئەوڕۆ ناتوانە لە دێیەکی ئیدلیب ئاشتی و ئارامی بێنێتە ئاراوە. نە ئەمریکا ئەو هێزەی جارانی ماوە بە ئارەزووی خۆی جیهان وێران بکات و چاکی کاتەوە، نە ڕوسیا و ئەوروپا. قەیرانەکانی بریکسیت دەبینین کە چۆن باس لە بێکاریگەرکردنی پارلمان و دیموکراسیەتی بریتانیا دەکرێ. گەمژەیەکی گەورەیە ئەگەر بڵێین ئەو قەیرانە، بەتەنیا قەیرانی دەوڵەتی-نەتەوەیی دکتاتۆر، گەندەڵ و پاشکەوتوە.

نەخێر قەرانەکە سەرەتا قەیرانی دەوڵەتی-نەتەوەیی پێشکەوتوە وەک ئەمریکا، ئەوروپا و...هتد، ئینجا قسەیەک بە دەوڵەتی-نەتەوەیی خۆرهەڵاتی ناوین نامێنێتەوە. هیچ جیاوازیەک لە نێوان دەوڵەتە-نەتەوەییەکانی پێشکەوتو و پاشکەوتو نیە. ئەسەد و سیسی بە قامچی خەڵکەکەیان ناچاری سەرشۆڕی دەکەن، لە ئەوروپا و ئەمریکاش بە ئابووری، بەرزکردنەوەی تەمەنی کارکردن تا دەگاتە ٧٠ ساڵ، کەمکردنەوەی موچەی خانەنشینی و مافەکانی دیکە، هێنانی ملیۆنان پەنابەر و خستنەکاریان لە فابریکە/کارگەکان لە هەڵومەرجێکی

ناچەگیری کۆمەڵایەتی/کولتوری و ئابووری، خەڵک کۆیلە دەکەن. بەرزبوونەوە و گەورەبوونی پارتە نەژادپەرستەکان و هاتنیان بەسەر دەسەڵات، بەڵگەی پێویستن کە دەوڵەت لە بنچینەوە نەخۆشە بە پێشکەوتو و پاشکەوتوویەوە.

هەر ئەوەیە بۆتە هۆی نە نەتەوە یەکگرتووەکان کە بەتەنیا نوێنەری دەوڵەتی-نەتەوەیی دەکات، نە وڵاتانی زلهێز ناتوانن گۆڕانکاری و ئاشتی بێننە ئاراوە، چونکە خۆیان سەرچاوەی کێشەن. کێشەکانی دەوڵەتی-نەتەوەیی بەتەنیا شەڕیش نیە، بەڵکو پیسکردنی ژینگە و بڵاوبونەوەی پلاستیکە بە هەموو جیهان. ئەوانە کێشەگەلێکن کە ڕزگاربوون لێیان ئاسان نیە، ئەگەر مرۆڤایەتی دەستبەرداری کۆیلایەتی نەبێ بۆ دەوڵەت.

ئەنجام؛

تەواوی کاییەکانی دەوڵەتی-نەتەوەیی و میکانیزمەکانی ئەوڕۆ لەکارکەوتوون. باسمان لە نەتەوە یەکگرتووەکان کرد، باسمان لە ناتۆ کرد کە بۆتە دڕندەترین ڕێخراوی جیهان و باوکی شەڕ. باسمان لە قەیرانی دەوڵەتی-نەتەوەیی کرد لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست. لە هەمووی گرینگتر باسمان لەو ئەقڵیەتە خوێڕییە کرد کە پێیوابو دوای ڕوخانی دەوڵەتێک و ئاواکردنی دەوڵەتێکی دیکە، دنیا دەبێتە شامی شەریف، کە لە ئەنجامی ئەو بیرکردنەوەیەدا، دەیان ڕێکخراوی داعشی لێ کەوتەوە. ئێستا لە هەموویان خراپتر ئەوانەی درێژە بە ئەقڵیەتی دەوڵەتی-نەتەوەیی دەدەن، ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستیان کردۆتە کارگەی “درۆنەکان” فڕۆکەی بێ فڕۆکەوان و نەوەک بەتەنیا دەوڵەت، بەڵکو زۆربەی زۆری ڕێکخراوەکانیش خەریکی بەرهەمهێنانی ئەو چەکە وێرانکەرەن.
لە کوردستانەکەی ئێمە و ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا، ڕەوشەکە زۆر لەوە خراپترە. هێشتان دەنگی تەپوتۆزی رەفراندۆم و دەوڵەتە مورتەزەقەکەی کوردایەتی لە بەر گوێماندا دەلەرێتەوە. ڕۆژانە دەیان ئەکادەمیسیەنی ستەک، سەدان نوسینی بەکەڵک و دەیان بەرنامەی تەلەفزیۆنی و کۆنفرانس دەبینین بۆ سپیکردنەوەی ڕووی ڕەشی دەوڵەت و ناسیۆنالیزم کە پێیان وایە ئەگەر دەرفەتیان پێ بدەن، ئەو ئەفەندیانە دەتوانن دەوڵەت و نەتەوەی باشتر بئافرێنن! ئەوە لەکاتێکدا وەک ڕۆژی ڕوناک دیارە کە دەوڵەتێکی کوردی ئەگەر ببێ، دەبێتە مورتەزەقەی هێزە ئیقلیمیەکان و دڕندە بۆ تاکی کورد، چونکە ئەوانەی دەوڵەتەکە دادەمەزرێنن، لە خۆرئاواییەکان بەئاقڵتر و دیموکراتتر نین. ئەوان لە سەرەتادا بە ئەقڵیەتی میرنشینی

تاڵانکار و ڕێگر گەورەبوون و دوایی واتە لە سەدەی بیستەم حزبی سیاسی کوردیان دامەزراند.
ئەوڕۆ لە جیهاندا کەسە ئەحمەقەکانی وەک دۆناڵد ترامپ، بینیامین ناتانیاهو و بۆریس جۆنسۆن سەرۆکی بەهێزترین دەوڵەتی-نەتەوەییی جیهانن. پارتە ڕاسیستە دژەپەنابەرەکان دێنە سەر دەستەڵات و لای ئەمەش پارلمان بۆتە قەشمەرخانەو سوکترین/ئەحمەقترین دەزگای دەوڵەتی-نەتەوەیی، کە کەسە ڕانتخۆرەکان جێی تێدا دەگرن و داوا لە ژنە خەرلەخۆنەدیوەکانی کورد دەکەن ژمارەی منداڵەکانیان بگەیەنە زیاتر لە پێنج منداڵ بۆ ئەوەی بەغدا پارەی زیاتریان بۆ بنێرێ.
ڕەنگبێ ئەجالان تاقە کوردێک بێ لەو لایەنە کۆمەکێکی گەورەی پێشخستبێ لە پێناوی بەڕێکردنی قەیرانەکان کە قەیرانی شارستانی و سەرمایەدارین، بەڵام نە پکک، وە نە هەڤاڵانی هەنگاوێکی جدیان نەناوە. نەوەک بەتەنیا بۆ جێبەجێکردنی بەشێکی کەم لەو پارادیگمایە، بەڵکو بۆ تێگەیشتنیشی. لە غیابی ئەودا، تا ئێستاش سیستەمەکە حزبییە، “حزبیش کەرەستەیەکی دەوڵەتی-نەتەوەییە”، تا ئێستاش کولتووری مەکتەب سیاسی هەیە کە دەتوانێ دەستەڵاتی بڕیاردان قۆڕخ بکات، توێژێک بە بنەما بگرێ و توێژێک پەراوێز بکا یان هەرهیچ نەبێ کولتووری مەکتەب سیاسیەکان کە نوخبەیە، ناتوانێ دیموکرات بێ و لە هەمووی خراپتر تا ئیستا کوولتوری سیاسی و ڕێکخراوەیی ستالینیزم بەلاوە نەنراوە لە ئاستی کەسە باڵاکان و کادیرانی ناوەڕاستدا.
بە بەلاوەنانی ئەو قەیرانانە، پێویستە مرۆق لە سفرەوە دەستپێبکات و لە دەروازەیەکی دیکەوە تەماشای جیهان بکات. ئەو سیستەمەی جیهان، ئەو زانست/زانکۆیەی جیهان کە لەژێرکاریگەری پارە/سەرمایەداری و لیبرالیزم دایە، لەگەڵ ئەو مێژووە نوسراوە و خوێندەوە کۆمەڵناسیە، وەڵامی قۆناغەکە ناداتەوە.

تڕاژێدی منداڵی کورد لە خوێندگەکانی ئێران! ... برایم

فەڕشی

شانۆپێداگۆگ، داڕێژەری سیستەمی فێربوون

پێشینە

پاش کۆتایی شەڕی یەکەمی جیهانی، لە ناکاو میللەتێک و سەرزەمێنێکی کۆن لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست و مێزۆپۆتامیا، بە ویستی دوو وڵاتی بریتانیا و فەڕانسە و بە مەیلی ترک و ع□□ب و فارس، لە سەر نەخشەی سیاسی سەردەم سڕدرایەوە و کورد لە ناکاو بوون بە ئێرانی، عێراقی، سووریی و تورکییەلی!
پرۆسەی سڕینەوەی هەنگاو بە هەنگاوی ناسنامە و زمان و کەسایەتی مر□قی کورد بۆ ڕژیمەکان، پڕۆژەیەکی درێژخایەن بوو، بە هەمان شێوە بەخشینی ناسنامەی نوێ بە کوردەکان لە هەر چوار وڵاتی تازە سازکراو، پرۆسەیەکی پڕ لە کێشەی کۆمەڵایەتی- سیاسی- فەرھەنگی بوو، کە بە بێ پلان مێسەر نەدەبوو. ناوەندی ئەم پڕۆژەیە لە تورکیا و ئێران وەزارەتخانەکانی ” فێرکردن- بارھێنان- پەروەردە و خوێندنی باڵا” و شوێنی جێبەجێکردن، خوێندگە و زانستگا بوو.

ئاتاتورک و ڕەزاشا و ئیدئۆلۆگەکانی ترک و پارس هێدی هێدی “چزووی کوردبوونیان” لە وجوودی منداڵ و لاوی کورد دەرکێشا، بۆ ئەوەی کۆمەڵگای ترک و پارس “خالس” بمێنێ. “ناخالسەکان” دەبوو خۆیان لە گەڵ تورکبوون و ئێرانیبوون ڕابهێنن. سیستەمی سانت□□ای ئێران، بە زەبری هێزی ژاندارم، ئاژان، دام ودەزگاکانی ئەمنیەتی، قەزایی، سەربازیی، بە زەبریی گۆڕینی مێژوو، داتاشینی تئۆری نوێی “ئاریایی”، کە “نوخبەی کورد” خۆیان تێدا دیتبووە، بە زەبری سیستەمی “دایرە معارف- آموزش و پرورش”، پرۆسەی بە ئێرانیکردنی کورد داسەپێندرا و ئەو ئامانجە هاتە دی، کە تاکی کورد خۆی خۆی بە ئێرانی بناسێنێ!

ئاتاتورک جگە لە بەکارھێنانی هەموو ئامرازەکانی سەرکوتکردن، کووشتنی بە کۆمەڵ، زیندان و دوورخستنەوە، سیاسەتێکی تایبەتی لە ڕێگای خوێندنگەکانەوە بۆ تووانن□وەی بەیەکجاری کوردەکان گرتە پێش. لە کوردستان منداڵانی کورد لە گوندەکان لە دایک و باوک و بنەماڵەیان جیاکرانەوە و لە شارەکان خرانە ناو “ماڵ- خوێندنگە”، واتە منداڵ شەو و ڕۆژ لەو خوێندنگایانە دەمانەوە و تەنیا لە پشووی هاوین دەگەڕانەوە بۆ ناو بنەماڵەکانیان، ئەو بنەماڵانەی کە

لە گەڵ منداڵێکی گوێدراو و نامۆ ڕووبەڕوو دەبوون، ئەو منداڵانەی کە دوورخراوبوونەوە لە ئەسڵ و بەیس و بنەوانی خۆیان و بە زمانێکی دیکە دەئاخڤین، ئەو منداڵانەی سەدان تاقیکردنەوەی ئازار و ئەزیەت و بگرە دەستدرێژیکردنە سەریان، تێپەڕاندبوو. دەرچووانی خوێندنگەکانی ئاتاتورک، واتە هەر ئەو منداڵانە، دواتر دەکران بە دەرسوێژ و فەرکار لە گوندەکانی خۆیان، بۆ ئەوەی خۆیان منداڵانی کورد وەک خۆیان لە خشتە بەرن و مرۆڤی تورکیان لێ ساز بکەن.

یەک لە گرفتەکانی سیستەمی خوێندنگە لە کوردستانی ڕۆژاشا، نەبوونی دەرسوێژ و فەرکار بوو. بۆ زاڵبوون بە سەر ئەم گرفتە، مەلا و فەقێ و خەڵکی تر، لە تاقیکردنەوەی کەلاسی شەشی سەرەتایی بەشداریان پێکرا و کران بە دەرسوێژ و ڕەوانەی گوندەکان کران، دواتر ماوەی خوێندن بە دەرسوێژ، کرایە نەساڵ(سیکل) و پاشان "دانشسرا" لە شارەکان بە "پەروەردەکردنی دەرسوێژ" کرانەوە. ئەم پرۆسەیە هێدی هێدی بە خەڵکی کورد بوو بە ئاسایی!

مرۆڤی کورد پاش تێپەڕاندنی پرۆسەی خوێندنگە و زانستگا، دەتوانن ببن بە فەرمانبەر و مووچەخۆری دام و دەزگاکانی ترک، عەرەب و فارس و دەوری پێچ ومۆرەی ماشێنی حکوومەت بگێڕن و بەشداربن لە پرۆسەی جێبەجێکردنی سیاسەتی حکوومەت، کە مەبەستی سیاسی و ئیدئۆلۆژیان تواندنەوەی ناسنامە و کەسایەتی مرۆڤی کوردە.
ئەم پرۆسەیە پێشتر لە لایەن موسوڵمانەکانەوە لە کوردستان تاقیکراوەتەوە و لە بە ئیسلامی کردنی کۆمەڵگای کوردستان و موسڵمانکردنی مرۆڤی کورد سەرکەوتو بووە. موسڵمانەکانی عەرەب بە شێوەیەکی بەربڵاو بە جێبەجێکردنی پڕۆژەی بە موسڵمانکردنی کورد جگە لە کووشتن و بڕین و بە بەردەگرتن، مزگەوت و مەدرەسەی دینی-یان بەکارهێنا و هەنگاو بە هەنگاو کورد خۆی لە ئیسلام و ناسنامە و کەسایەتی ئیسلامدا دیتەوە و بێگژ نەخەکانی ئایینی، فەرهەنگی و کۆمەڵایەتی خۆیدا چووە. ئەمڕۆ لە هیچ شوێنێکی کوردستان، عەرەب کورد ناکاتە موسڵمان، بەڵکو کورد خۆی دەرچووانی حوجرە و مەکتەب و مەدرەسە و "زانستگا"ی دینی هەیە، کە کورد بەرەو دۆزەخی سەر زەوی دەکێشن!

پانتورکیسم و پانفارسیسم(پانئێرانیسم)ی جگر لە تورکیا و ئێران، گرێدراوی تێگەیشتنی ئایینی، پەروەردەی بنەماڵە، خوێندنگە، زانستگا و دەستەڵاتی سیاسی- مێژوویی- ئایینی هەر دوو نەتەوەی ترک

و فارسە و وەک ئایین خۆی دەردەخات و مرۆڤی کوردیش کە گرێدراوی ئەو سیستەمە بێت، خۆی تەنیا دەبینێتەوە و فەرهەنگ و زمان و ئایینەکەی، لە فەرهەنگ و زمان و ئایین و ناسنامەی ئەواندا، بزر دەکا و هەمان دەوری مەلا و شێخ و فەقێ و ئیمام بۆ سیستەم دەگێڕێ.

بوونی خوێندنگە هەنگاوێکی سەردەمیانە بوو، بەڵام مەبەستی حکوومەتەکان ئەوە نەبوو کە منداڵی کورد بۆ پێشخستنی کۆمەڵگا، وڵات، زمان، فەرهەنگ و کەسایەتی خۆی، بەرژەوەندی خەڵک و وڵاتەکەی پەروەردە بکا، بەڵکوو مەبەست جێبەجێکردنی ئەرکەکانی حکوومەت لە وڵاتێکی داگیرکراو بە دەست کورد خۆی بوو.
پرۆسەی خۆتوواندنەوە لە خوێندنگە و زانستگا لە کوردستان بە گشتی و لە ڕۆژهەڵات بە تایبەت بەردەوامە و نوخبەی کورد خۆی لە جێبەجێکردنی بەرنامە و پرۆژەکانی حکوومەت بەشداری دەکات!

ژمارەی زانستگا و خوێندکار بە پێی ئامار

بە پێی ئەو ڕێژەیەی کە حکوومەتی ئیسلامی ئێران بە فەرمی بڵاوی کردۆتەوە، ژمارەی دانیشتووانی هەر چوار پارێزگای ورمێ، کوردستان، کرماشان، ئیلام پێنج میلیۆن و پێنجسەد و هەشتاویەک هەزار و نەوەد وچوار(٥٥٨١٧٩٤) کەسە، ئاماری نادەوڵەتی ژمارەی کوردەکان لە نێوان ١١ هەتا ١٧ لە سەدی نفووسی ئێران نیشان دەدا، کە زیاتر لەو چوار پارێزگایە دەگرێتەوە، واتە هەشت میلیۆن و هەشتسەد هەزار(٨٨٠٠٠٠٠) بۆ سێزدە میلیۆن و شەشسەد هەزار (١٣٦٠٠٠٠٠) کەس.
بەم پێیە دەبوو خەڵکی کوردستان لەو چوار پارێزگایە یازدە هەتا حەفدە لەسەدی ئیمکانی مادی و مانەوەی سەرزەمینی ئێران و بوودجەی حکوومەتیان وەبەر کەوێ. هەر بەو پێوانەیە دەبوو ١١ بۆ ١٧ لە سەدی ئیمکانی خوێندنگە و زانستگا بۆ کوردستان تەرخان بکرێ.

بە پێی دوا ئاماری دەزگاکانی حکوومەتی ئیسلامی لە هەر چوار پارێزگاکەی کوردستان(ورمێ، کوردستان، کرماشان، ئیلام) سێسەت و بیست وسێ هەزار و نۆسەت وسی(٣٢٣٩٣٠) خوێندکاری زانستگا لە حەوت زانستگای دەوڵەتی و سەت زانستگای خسووسی(پوولی) کات و ژیان تێدەپەڕێنن. واتە دوو لە سەدی (٢%) خەڵکی کوردستان! ئەم ڕێژەیە لە جیاتی (٢%) ، دەبوو شەش لە سەد(٦%) بێ، واتە ژمارەی خوێندکارانی زانستگا لە کوردستان دەبوو لە نێوان چوارسەت و هەشتا هەزار(٤٨٠٠٠٠) بۆ حەوت سەت و هەشتا هەزار(٧٨٠٠٠٠) کەس بێت!

بە پێی ئاماری ڕەسمی ژمارەی خوێندکاری زانستگا لە ئێران ٤،٨ هەتا

٥ میلیۆن کەس، کە دەبێتە شەش لە سەدی نفووسی ئێران. گەر پێوانە ئەوە بە کوردستان یازدە بە حەفدە لە سەدی سەرجەم خوێندکارانی ئێرانی وەبەر دەکەوە، ڕێژەی خوێندکارانی کوردستان دەبوو لە نێوان پێنجسەد و پەنجا هەزار(٥٥٠٠٠٠) بۆ هەشتسەت و پەنجا هەزار(٨٥٠٠٠٠) کەس بێ. ئامار و ڕاستی دابەشکردنی سامان و ئیمکانەکان لە لایەن حکوومەتی ئیسلامی، ئەوە دەردەخەن کە بە هیچ شێوەیەک دابەشکردنی عەدالەتپەروەرانە لە ئارادا نییە و بوودجە و سامان و ئیمکان بە پێی خواستی سیاسی، بە پێی ئەمنییەتی بوون و نەبوونی ناوچەکان، بە پێی جیاوازی نەتەوەیی، ئایینی و بە پێی دووری و نزیکی لە حکوومەتی ئیسلامی سەر دەگرێ. کوردستان کە دەنگی بە حکوومەتی ئیسلامی نەداوە و بەردەوام ناوچەیەکی پڕلەکێشە و نیزامی و ئەمنییەتی کراو، بووە و هەیە، کەمترین بوودجە و ئەمکانی بە دیاری کراوە.

پارێزگای ئیسفەهان کە پێنج میلیۆن و سەت وبیست ویەک هەزار (٥١٢١٠٠٠) کەس نفووسی هەیە، دووسەت و نەودوهەشت هەزار و هەشسەت و پەنجاو شەش (٢٩٨٨٥٦) خوێندکاری زانستگای هەیە، واتە شەش لە سەدەی دانیشتوانی پارێزگای ئیسفەهان. ئازەربایجانی ڕۆژهەڵات کە ژمارەی خەڵکەکەی سێ میلیۆن و حەوت سەت و بیست و پێنج هەزار(٣٧٢٥٠٠٠) کەسە، دووسەت وحەوت هەزار و نەسەت و نەوەد ویەک(٢٠٧٩٩١) خوێندکاری هەیە، واتە شەش لە سەدی دانیشتووانی پارێزگای ئازەربایجانی ڕۆژهەڵات. ئەم ڕێژەیە لە هەر چوار پارێزگای کوردستان دوو بە سێ لە سەدە!

پارێزگای تاران بە پێی ئاماری ساڵی ٢٠١٦ ژمارەی دانیشتووانی پازدە میلیۆن و دوسەت وحەفتا هەزار(١٥٢٧٠٠٠٠) کەسە و هەشتسەت و حەفتاو دوو هەزار و نەسەت وشەست وچوار(٨٧٢٩٦٤) خوێندکاری زانستگای هەیە، واتە شەش لە سەدەی دانیشتووانی پارێزگاری تاران و حەفدە لە سەتی سەرجەم خوێندکارانی ئێران. ڕێژەی خوێندکارانی ئیسفەهان لە حاند خوێندکارانی سەرجەم ئێران شەش لەسەدە، ئازاربایجانی ڕۆژهەڵات چوار لەسەدە، چوار پارێزگاکەی کوردستان شەش لەسەدە. هەروەک لێرە دەردەکەوێ شەش لە سەدی خەڵکی ئێران لە پارێزگای ئیسفەهان دەژیین و شەش لە سەتی خوێنکارانی ئێرانیان هەیە. لە ئازەربایجانی ڕۆژهەڵات چوار و قسوور لەسەتی خەڵکی ئێران دەژیین و بەو ئەندازە خوێندکاریان هەیە. پارێزگای تاران ١٩ لە سەدی دانیشتووانی ئێران لە خۆ دەگرێ و حەفدە لەسەت خوێندکارانی زانستگای هەیە. کوردستان بە چوار پارێزگا یازدە بە حەفدە لە سەدی

دانیشتوانی ئێران لە خۆ دەگرێ، بەڵام شەش لە سەتی خوێندکارانی زانستگاکانی ئێرانی هەیە، کە دەبێتە دوو بە سێ لە سەتی دانیشتووانی هەر چوار پارێزگا!

ئازەربایجانی ڕۆژهەڵات (٨) هەشت، ئیسفەهان(٧) حەوت و تاران (٢٩) بیست ونۆ زانستگای دەوڵەتیان هەیە. کوردستان بە هەر چوار پارێزگاکەیەوە تەنیا حەوت زانستگای دەوڵەتیان هەیە (ورمێ ٣، کرماشان ٢ ، ئیلام و کوردستان هەرکام یەک). ژمارەی زانستگاکانی ئازادی ئیسلامی و پەیام نوور(زانستگای خسووسی) لە هەر چوار پارێزگاکەی کوردستان دەگاتە سەت(١٠٠). ژمارەی زانستگاکانی هەر دوو پارێزگای ئیسفەهان و ئازەربایجانی ڕۆژهەڵات، کە ژمارەی دانیشتووانیان دەگاتە هەشت میلیۆن و هەشت سەت و چل و شەش هەزار(٨٨٤٦٠٠٠) کەس و ژمارەیان کەمتر لە خەڵکی کوردستانە، دەگاتە (١٤٨) زانستگای خسووسی. واتە سەرەڕای کەمتربوونی ژمارەی نفووسیان لە کوردستان، هەم ژمارەی زانستگای دەوڵەتی و هەم خسووسی-یان زیاتر لە کوردستانە، کە ئەوە لایەنەکانی شاراوەی پلەی ئابووری و کۆمەڵایەتی کوردستان و ئەو شوێنانە دەردەخات.

بە پێی وتەی وەزیری “آموزش و پرورش”، ئێران ٤،٨ بە ٥ میلیۆن خوێندکاری زانستگای هەیە و دەبوو ڕێژەی خوێندکارانی زانستگا لە کوردستان یازدە هەتا حەفدە لە سەدی خوێندکارانی زانستگاکانی ئێران بایە، واتە (٥٢٨٠٠٠) بە (٨١٦٠٠٠) خوێندکار، کەچی سەرجەم خوێندکارانی زانستگا لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان (٣٢٣٩٣٠) خوێندکارە. واتە ٢٠٠ هەتا هەتا ٥٠٠ هەزار خوێندکار کەمتر.

ژمارەی خوێندنگە و خوێندکار بە پێی ئامار

ژمارەی سەرجەم (مەدرەسە) خوێندنگەکانی هەر چوار پارێزگا، بە پێی ئاماری هەر کام لە ئیداراتی”آموزش و پرورش استان” پازدە هەزار و پێنجسەد و دە (١٥٥١٠) خوێندنگەیە، کە شەست ودوو هەزار و حەوسەد و سێ (٦٢٧٠٣) کەلاسی دەرس و وانەگووتنەوە لە خۆ دەگرن. ژمارەی سەرجەم خوێندکارانی کوردستان واتە هەر چوار پارێزگا دەگاتە یەک میلیۆن و چوارسەت و هەشت هەزار و چوارسەد و سی سێ کەس (١٤٠٨٤٣٣).
بە پێی وتەی ڕەییسی بەرنامەڕێژی”نیروی انسانی و فناوری اطلاعات وزارت آموزش و پرورش ، خسرو نظری” لە هەموو ئێران سەت و حەوت

هەزار و سەت و حەفتاو یەک (١٠٧١٧١) خوێندنگە و پێنجسەت و پەنجا و نۆ هەزار و دووسەت و چل و سێ (٥٥٩٢٤٣) کۆلاسی دەرس و زیاتر لە چاردە ملیۆن (١٤٠٠٠٠٠٠) خوێندکار هەیە.

هەر بە مەزندەی دابەشکردنی ئیمکان و پێداویستییەکان، دەبوو کوردستان یەک میلیۆن و پێنجسەد و چل هەزار (١٥٤٠٠٠٠) بە دوو میلیۆن و سێسەد و هەشتا هەزار (٢٣٨٠٠٠٠) خوێندکار، یازدە هەزار و حەوتسەت و هەشتا هەشت (١١٧٨٨) بە هەژدە هەزار و دووسەت و نۆزدە (١٨٢١٩)خوێندنگە و شەست ویەک هەزار و پێنجسەت و شازدە (٦١٥١٦) بە نەودوپێنج هەزار و حەفتاویەک (٩٥٠٧١) کۆلاسی دەرسی هەبوویایە، کەچی لە هەر سێ بوارەکەدا ڕێژەکە کەمترە.

خوێندنگە و زانستگا لە کوردستان درێژکردنەوەی باسکی ئەمنیەتی- ئیدئۆلۆژیی- سیاسی حکوومەتی ئیسلامی و دەزگاکانی کۆنترۆلی ئەو وڵاتە و شوێنگەلێکن بۆ سڕینەوەی سەرمایەی ناو مێشکی منداڵ و لاوی کورد. منداڵانی کورد هەر لە باخچەی منداڵان و خوێندنگەکانەوە دەخرێنە ژێر تەوژمی فەرهەنگ، ئایین، زمان و تێگەیشتنی کۆمەڵایەتی، ڕەوانی، نەتەوەی فارس.
حکوومەتی ئیسلامی ئێران بە پەروەردەکردنی منداڵانی کورد پشتی بە زمان، مێژوو، ئەدەبیات، هونەر و داب ونەریتی کۆن و فەرهەنگی ئەمڕۆیی خۆی بەستووە و هەنگاو بە هەنگاو پێکهاتەکانی ناسنامەیی(زمان، فەرهەنگ، داب و نەریت ، تێگەیشتنی کۆمەڵایەتی، ئەدەبیات، موسیقا و...) لە منداڵانی کورد وەردەگرن و سیستیماتیک و بەرنامەداڕێژراو، کەسێکی دیکە لەوان سازدەکەن. ئەوەش گرێدراوی بنەماڵەی منداڵ و دەوری کۆمەڵگای کوردستانە، کە تا چ ڕادەیەک منداڵ و لاوان لە ژێر یەخسیری سیستەمێکی داپلۆسێنەر دەربکێشن، کە بەناوی مەدرەسە و زانستگا، کەسایەتی، ناسنامە، زمان و لێهاتووی منداڵی کورد دەشێوێنن و دەیانکەنە پاژگەڵەی میللەت و کیانی خۆیان.

ئایا ئەوە بە بنەماڵە، کۆمەڵگا و فێرکار، دەرسوێژ و ئوستادی کورد لە خوێندگە و زانستگا، پرسەیەکی ئاساییە، کە بە پرۆژە و پلان سیما و بەیس و بنەوانی ئینسانی کورد تێکبدرێ؟ ئەوە دەبێ ڕوون بێ، کە خوێندنگە و زانستگا دەکرێ داڕێزێنەر و تێکدەر بێ و وەک ئامراز بۆ ئایین و ئیدئۆلۆژی بەکار بهێندرێ. خوێندنگە و زانستگاکانی

ئێران لە کوردستان بۆ پێشکەوتن و سەرفەرازی و ئازادبوونی خەڵکی کورد بەکار ناهێندرین، زمان و فەرهەنگ و مێژوو، جوغرافیا، ئەدەبیات و هونەری کورد، فێری منداڵ ناکری.

لە ئێران سیستەمی "آموزش و پرورش" سێنترال□، ناوەندییە و دەستەڵاتی ئەمنیەتی و ئیدئۆلۆژیک بەسەریدا زاڵە. ئەم وزارەتخانەیە گرێدراوی وەزارەتخانەکان و سازمانەکانی ئەمنیەتی-نیزامی و ئیدئۆلۆژیکی حکوومەتی ئیسلامییە و ئەرکی سیستەمی پەروەردە و وەزارەتخانەکانی فێرکردن و بارهێنان و خوێندنی باڵا، ئەوەیە هێزیی ئیداریی، فەرهەنگی، نیزامی، ئەمنیەتی، پۆلیسی، ئایینی، سیاسی- ئیدئۆلۆژیک لە پێناو پاراستن، بەڕێوەبردن و مانەوەی حکوومەتی ئیسلامی، ڕاهێنن و پەروەردە بکەن.
لەم سیستەمەدا پارێزگا و ناوچەکانی سەر بە نەتەوەکانی نە فارس، هیچ ماف و دەستەڵاتێکیان نییە بۆ داڕشتن و پیادەکردنی بەرنامە و پرۆگرامی جیاواز لە بەرنامەی داڕێشتراو لە ناوەندی حکوومەتی ئیسلامی ئێران. پارێزگاکان و دام ودەزگاکانی حکوومەت لەوانە "آموزش و پرورش" تەنیا ماف و ئەرکێ کە هەیانە، جێبەجێکردنی بەرنامەی وەزارەتخانەکانی حکوومەتی ئیسلامی ئێرانە.

بەم پێیە ڕوونە کە خوێندنگەکانی حکوومەتی ئیسلامی ئێران لە کوردستان کە بە هێز و وزەی مرۆڤی کورد لە جامەی فێرکار و دەرسوێژ و رەییس و کارمەند بەڕێوە دەبردرێن، مرۆڤی کورد ڕاناهێنن و پەروەردە ناکەن، بەڵکوو مرۆڤێکی "ئێرانی" ڕادەهێنن کە ئاگا و نائاگا هەنگاو بۆ سڕینەوەی ناسنامەی خۆی و نەتەوەکەی، ڕووتاندنەوەی زێدەکەی، لە ناوبردنی دژبەرانی کیانی ئێرانی، هەڵدەهێنێتەوە. لە خوێندنگە و زانستگاکان کورد دەتوێندرێنەوە.

خوێندنگە و زانستگا باشترین شوێن بۆ جێبەجێکردنی مەبەستی حکوومەتی ئیسلامی ئێران لە کوردستانن، بەو پێیە دەبوو بۆ بەرژەوەندی خۆیان ژمارەی خوێندنگە و زانستگا زیاد بکەن، بەڵام ئەوان لایەنەکانی تری خوێندنگە و زانستگا لە بەرچاو دەگرن و بیر لەوە دەکەنەوە، کە زۆربوونی ژمارەی خوێندکار، خوێندنگە و زانستگا، دەتوانێ ببێتە هۆی زۆرتربوونی گرفتی کۆمەڵایەتی و سیاسی و تەشەنەی دژایەتی بەرانبەر بە هێژمۆنی سیاسی- عەقیدەتی- فەرهەنگی- زمانی- ئەمنیەتی و ئیداری حکوومەتی ئیسلامی ئێران لە کوردستان.

هەر بۆیە ڕێژەی خوێندنگە، زانستگا، خوێندکار، فێرکارلە کوردستان لەو ئاستەدا ڕاگیراوە کە لە ئاستی پێداویستی کیان و حکوومەت بێ و لە هەمان کات دام و دەزگاکانی نیزامی و ئەمنیەتی کۆنترۆڵیان بە سەریانەوە بمێنێ، ئەوەش ڕوون بۆتەوە بۆ خەڵک و خوێندکاران کە بوونی زانستگا بێ کەڵکەکانی ئازاد ئیسلامی و پەیامی نوور، نە تەنیا داهاتووی زێڕین بۆ لاوانی کورد بە دیاریی ناهێنن، بەڵکو بێکاری لاوانی لێدەکەوێتەوە. ئەوەش ڕوونە کە لەم ڕێگا یەدا هەم پارەی بنەماڵەکان بە فیڕۆ دەچێ ، هەم کاتی زێڕینی خوێندکار! ئەوەش بۆ خوێندکار ڕوون بۆتەوە کە باوەڕنامەکانی ئەو چەشنە بەناو زانستگایانە لە دەرەوەی سنوورەکانی ئێران، بایخی زانستیان پێنا بەخشرێ.

بە پێی ئاماری دەوڵەتی و دام و دەزگاکان، کوردستان خاوەنی ١٠٧ زانستگا(١٠٠ خسووسی و ٧ دەوڵەتی) و (٣٢٣٩٣٠) خوێندکارە، واتە نەودوچوار لە سەتی (٩٤%) زانستگاکانی کوردستان بەرهەمی بازرگانەکانی حکوومەتی ئیسلامی و حەوت زانستگای دەوڵەتی میراتی ڕژیمی پەهلەویین. ڕژیمی ئیسلامی ئێران لە شارە ورد و درشتەکانی کوردستان، یەک سەت “دووکانی” بە ناوی زانست-گا کردۆتەوە بۆ بازرگانی کردن بە زانست، خولیای لاوان و بنەمالەکانی کورد. خاوەنی ئەم دووکانانە “زانستگای ئازادی ئیسلامی و پەیامی نوور” بازرگانەکانی بازنەی سەرەکی حکوومەتی ئیسلامی ئێرانن. هەر خوێندکارێکی “زانستگای ئازاد ئیسلامی و پەیامی نوور” ساڵانە چەند میلیۆن تمەن(پارەی ئێران) خەرجی مانەوە لەو شوێنانە دەکا، کە بە پیی زانستگا، بابەتی خوێندن و پلەی خوێندن نڕخەکان جیاوازن.
گەر خەرجی هەر خوێندکارێک بە بەراوەرد، چوار میلیۆن تمەن بێ، داهاتی یەک ساڵی ئەو دووکانانە زیاتر لە یەک بلیۆن و سەت و چڵ و دوو میلیارد و چوارسەت و پەنجا وشەش میلیۆن (١١٤٢٤٥٦٠٠٠٠٠٠) تمەنە، واتە زیاتر لە ٥٧ میلیۆن ئۆیڕۆ. ئەوە لە کاتێکدایە کە ڕێژەی بێکاری بە گشتی و بێکاریی دەرچووانی ئەو “زانستگا”یانە لە کوردستان لە شوێنەکانی تری ئێران بەرزترە.

کۆی خوێندکارانی حەوت زانستگای دەوڵەتی هەر چوار پارێزگا سی وهەشت هەزار و سێسەد و شازدە(٣٨٣١٦) کەسە.(کرماشان ١٢٥١٦، سنە ٩٠٠٠، ئیلام ٦٨٠٠، ورمێ نزیک ١٠٠٠٠). بەم پێیە دوو سەت و هەشتاو پێنج هەزار و شەشسەت و چاردە (٢٨٥٦١٤) لاوی کوردستان، لە ڕاستیدا خوێندکارانی “زانست-گا” نیین و مشتەری سەت دووکانی “ئازادی

ئیسلامی و پەیامی نوور"ی ئێران!
کەوایە ئاماری ڕاستەقینەی بوونی خوێندکاری زانستگا لە هەر چوار پارێزگا، ئەوە نییە کە لە سەرەوە باس کرا، ئاماری ڕاستەقینە ئەوەیە کە کوردستان بە پێی ڕێژەی دانیشتووانی، تەنیا سێ کەس لە هەزار، بە چوار کەس لە هەزار، خوێندکاری زانستگای هەیە. ئەوەش واتای ئەوەیە کە کوردستان بە عەمد و بە پێی پلان، خراوەتە ئەو دۆخەوە.

خوێندنگە و زانستگا سوودی بۆ میللەتێک دەبێ، کە لە حاند سیاسەتی تواندنەوە و گۆڕینی کەسایەتی و ناسنامەی منداڵ بێخیاڵ نەبێ، لە حاند کەسایەتی منداڵ بە هەڵوەست نەبێ، لە حاند داهاتووی منداڵ و ژیانی ڕۆژانەی لە خوێندنگە و زانستگا بێمەیل نەبێ. دەبێ بنەماڵە هاوڕێیەتی منداڵ لە هەموو قۆناخەکانی خوێندن و ژیان لە خوێندنگە بکا، بۆ ئەوەی بزاندرێ چی لەو منداڵانە دەکرێ، بۆ ئەوەی منداڵ بزانێ کە ئەو لە بەرانبەر سیستەمی تۆقێنەری حکوومەتی ئیسلامی بە تەنیا نییە.
ئەو بنەماڵانەی کە پێیانوایە باخچەی منداڵان و فێرگە و خوێندنگە و زانستگاکان منداڵەکانیان بۆ پەروەردە دەکەن، دەبێ ئەوە بزانن فێرگەکانی حکوومەتی ئیسلامی ئێران لە کوردستان، مرۆڤ بۆ دەزگاکانی خۆیان و بۆ کیانی خۆیان پەروەردە دەکەن، نەک بۆ وڵات و سەرزەمینی میللەتێک بە ناوی کورد، کە لای ئەوان بوونی نییە.

هێژمۆنی هەمەلایەنەی کیانی پارس کە خۆی لە ناو هەموو لایەنەکانی ژیان و کەسایەتی و ناسنامەی مرۆڤی کورد جێکردۆتەوە، ڕێگری بنەڕەتی ئازادبوونی مرۆڤی کوردە. کەسایەتی هەر مرۆڤێک لە تەمەنی منداڵی، پێک دێ، کە ئەو کەسایەتییە تێکشێندرا، هەڵبەستنەوەی پرۆسەیەکی بێبڕانەوەی ئاگایانەیە، کە هاسان سەر ناگرێ. ژیان و داهاتووی هەر مرۆڤێک لە منداڵییەوە دەست پێدەکات، ئازادی میللەتی کوردیش لە منداڵەکانەوە دەست پێدەکات، گەر ئەوان ئازاد نەبوون، وڵاتی ئەوانیش ئازاد نابێ!

ئاڵمان- خەرمانانی 2719
برایم فەڕشی

- ئەم نووسراوەیە، کە بە کوردی بڵاودەکرێتەوە، کورتەیەکە لە لێکۆڵینەوەیەکی درێژ بە زمانی ئاڵمانی لە سەر هەموو

کوردستان بۆ ناوی “Bildung in Kurdistan“ ! لێرە تەنیا باس لە یەک بڕگەی تایبەت بە خوێندنگە و زانستگاکانی ڕۆژهەڵات کراوە.

** ئەو ئامار و زانیارییانە کە لێرە بەکارهێندراون، ڕاستەوخۆ ئاماری دەزگاکانی حکوومەتی ئیسلامی ئێران، وتووێژی بەرپرسانی حکوومەت، ڕاپۆرت و هەواڵی ڕۆژنامەکان و مەدیای ئێرانە، یاخود بەرهەمی وتووێژ وگفتوگۆی نووسەرە لە گەڵ کەسانی شارەزا و بەرپرس لە شار و پارێزگاکانی کوردستان. ئەوی تر لە مەدیا و دام ودەزگا و ناوەندەکانی ئاڵمانی وەرگیراوە.

*** سپاس بۆ هەر کەس کە زانیاری زۆرتر و تەنانەت بیرەوەری لە خوێندنگەکان لە هەر دوو ڕژیم بۆ نووسەر بنێرێ.

زمانی پەشیمانی لە کۆمەڵە شیعری زمانی باڵندەم دەزانی … سەدیق سەعید ڕواندزی

هەموو دەقێکی ئەدەبی،زادەی زەمەن و شوێنێکی دیاریکراوە.ئەگەر دەق بەرهەمی بیرکردنەوە و دنیابینی نووسەربێت لە هەلومەرجێکی دیاریکراودا، ئەوا نووسەریش وەك مرۆڤێك لە زەمەن و شوێنێك دەژیت و لە بەریەککەوتندایە لەگەڵ واقیع و دەوروبەر.لەم ڕوانگەیەشەوە، دیاردەکانی دەوروبەری دەبنە جێگەی تێڕامان و بیرکردنەوە کە دواجار ئەمەش لە دنیابینی نووسەردا ڕەنگدەداتەوە. لە بەشێکی زۆری دەقی ئەدەبیدا، دیاردە کۆمەڵایەتییەکان و سروشتی ژینگەیی و پەروەردەیی کۆمەلگای کوردی، بە تایبەتیش لە ڕابردوودا دەبینرێت. کە تیایدا نووسەرانی ئێمە وەك پەیامێکی کۆمەڵایەتی و پەروەردەیی دەقی ئەدەبییان بینیوە و لەوێوەش ڕەخنەی هەموو ئەودیاردانەیان کردووە کە ئەو کات بوونیان هەبووە.

ناتوانین دەقێکی ئەدەبی لەچوارچێوەی ئەو زەمەن و شوێنە دابڕێنین کە تیایدا نووسراوە.چونکە ئەو دەقە بەرهەمی ئەو زەمەن و ژینگە کۆمەڵایەتی و پەروەردەیە. کە نووسەر تیایدا دەژیت.
بۆ نموونە:_ کە نالی نامەیەك بۆ سالم دەنێرێت و باسی غوربەتی خۆی و تاسەی نیشتمان دەکات، ئەمە دەرەنجامی ئەو دابڕانە ڕوحی و جوگرافیەیە کە تیایدا نالی ناچار کردووە لە شوێنێکی دیکە بژیت.
لێرەوەش ئەو دەقە ڕەنگدانەوەی لایەنی دەروونی و کۆمەڵایەتی مرۆڤێکە، کە دوور لە نیشتمانەکەی دەژیت. ئەوی پاڵنەری دروستبوونی ئەو هەستە و گوزارشتکردنە بووە، بێگومان بەریەککەوتنی شاعیرە لە گەڵ ژینگەیەکی ترو دووری لە نیشتمان، کەواتە شیعر لێرەدا، زادەی زەمەنە مێژوویەکەیە و دەلالەت لە کاریگەریەتی واقیع بە سەر ناخ و بیر کردنەوەی شاعیر دەکات.

بۆیە دواجار، ڕایەڵەکانی هەر دەقێك هەرتەنها پەیوەست نین بە دنیای ناوەوەی ناخی شاعیر، بەڵکو دەرەنجامی ئەو بەریەککەوتنەشن کە لە نێوان خود و بابەت، واقیع و خەیاڵ دێتە ئاراوە.
کۆمەڵە شیعری(زمانی باڵندەم دەزانی) نوێترین و دواترین کۆمەڵە شیعری کەژاڵ ئەحمەدە.ئەگەر بە وردی سەرنج لەو شیعرانە بدەین،دەبینین تا ڕادەیەکی زۆر جۆرێك لە سادەبوونەوە و پاشەکشەی شیعریی، بە ئەزموونی ئەو خاتوونەوە دەبینین، بە تایبەتیش ئەوانەی لە ماوەی دەساڵی بە جێهێشتنی نیشتمان لە نێوان ساڵانی 2008 بۆ 2018 نووسیونی.
وێرای ئەمەش لە بەشێکی دەقەکانیدا، پەشیمانییەکی گەورە وەك تیمەی شیعرەکان دەبینرێت. ئێمە لێرەدا هۆکاری ئەو پەشیمانییەی شاعیر و دەرەنجامەکەشی باس ناکەین کەلای هەمووان دیارە لە بەرچییە.بەڵام هەستکردن بە پەشیمانی، لە دوای ئەنجامدانی هەر کارێك، مانای وایە بژاردەکەمان دروست نەبووە و ئەوەی کردوومانە هەڵەیەکی گەورە بووە.
بەڵام پەشیمانی لە دوای هەڵە، بە بڕوای من هیچ حیکمەتێکی تێدا نییە،ئەوە گرنگە مرۆڤ هەڵە نەکات.دەنا(هەردی)شاعیر وتەنی کە هەڵەمان کرد دەبێ بە دەستی خۆمان، جامە ژەهرەکە بخەینە سەرلێومان. لێرەدا وەك خوێنەرێك لە سەر بەشێك لەو شیعرانە دەوەستین کە وەك باسمان کرد جۆرێك لە چەمکی پەشیمانییان تێدایە.
بۆ ئەم مەبەستەش تەنها ئەو شیعرانە وەردەگرین، کە شاعیر دوور لە نیشتمان و لە وڵاتی ئوردن نووسیونی. چونکە بە بۆ دیاریکردنی ئەو پێگە کۆمەڵایەتی و زەمەنە مێژوویی و جوگرافییە،ناتوانین لەو ڕەهەندە دەروونی و ڕوحیەی شاعیر بگەین لە زەمەنی ئەوێدا.

گوتاری ئەو شیعرانە، بە ئەندازەیەك ڕوون و دیارن، كە هەر خوێنەرێك بیخوێنێتەوە، بە ئاسانی درك بەو پەشیمانییە قووڵە دەكات و ئەمەش لە شیعرەكاندا ڕەنگیداوەتەوە. چونكە دەقی شیعریی، زادەی زەمەن و ڕوانینی شاعیرە، لە چوارچێوەی ئەو ژینگە كۆمەڵایەتییەی تیایدا دەژیت. ئەمەش دەبێتە گوتارێك.

كەژاڵ ئەحمەد لە شیعرێكدا دەڵێت:_

تامەزرۆم..یەكێ بە كوردی پێمبڵێت چۆنی گیان!
یان من بە منداڵێك بڵێم بە قوربان..
لە سەر زەوی هەم كە چی نابینرێم
من لە كوێم نازانم لە كوێ؟
هەر باخەكانی خەیاڵم لەوێن..
بە داخەوە هەنگم لە ناو هەنگوینی خۆیدا دەخنكێت!

شاعیر ئەم شیعرەی لە غەریبی و لەوڵاتی ئوردن نووسیوە، تیمەی شیعرەكە، گوزارشت لە دابڕان لە نیشتمان و نامۆبوونی خود بە ژینگە و جوگرافیایەكی دیكە دەكات. شاعیر ناسنامەی خۆی، كە كوردبوونە، بە جیاوازتر لە ناسنامەی ئەوانی تر دەبینێت و بڕوای وایەبوونی ئەو لەوێ بوونێكی ناتێكەڵە. تەنانەت ئەو بوونەی بە ئەندازەیەك شاعیری نیگەرانكردووە و ئازارداوە، كە ژیان لە شوێنێكی دیكە، بەوەهەم بزانێت و گومان لە بوونی خۆی بكات.

بێگومان مرۆڤ كاتێ لە نیشتمان دائەبڕێت، هەست بە غەریبییەكی قووڵ دەكات. كەژاڵیش لەوێ هەست بە غەریبی دەكات، بەڵام ئەوەی لێرەدا گرنگە ئاماژەی پێ بدرێت ئەوەیە، كە غەریبی ئەو شاعیرە، بە هیچ شێوەیەك پێوانە و بەراورد ناكرێت بە غەریبی شاعیرانی دیكەی وەك شاعیرانی تاراوگە.

چونكە غەریبی كەژاڵ، غەریبییەك نییە بە سەریدا سەپا بێت، غەریبیەك نییە وەك نالی بەرمەبنای دووركەوتنەوەی ناچاریانەی نیشتمان بێت، بەڵكو ئەو خۆی ئەو غەریبییەی هەڵبژاردووە و واقیعێك بە سەریدا نەسەپاندوە.بۆیەشە ئەگەر سەرنج لە ناوەڕۆكی شیعرەكە بدەین، دەبینین شاعیر كەمتر باس لە نیشتمان دەكات و زۆرتر باس لە خۆی دەكات، پێچەوانەی نالی كە غەریبی شارەزوور دەكات. مەحوی لە دێڕە شیعرێكدا دەڵێت:(بە ئاوی تێگەیشتین ئێمە دنیا هەر سەرابێ بوو).واتە زۆرجار مرۆڤ ژیان بە بەهەشتێك دەبینێت، كەچی كاتێ لە واقیعدا پراكتیزەی دەكات، دەبینێت تەنها سەرابێك بووە. پێدەچێت شاعیریش بەو شێوەیە ڕوانیبێتیە ژیانی خۆی كە ئیدی بە بەختەوەریەكی هەمیشەیی دەگات،هەروەك خۆشی دەڵێت:(هەنگم لە نێو هەنگوینی خۆیدا دەخنكێت). واتە شاعیر خۆی وەك هەنگ و ژیانیشی لە

غەریبیدا وەك هەنگوین نیشانداوە. لە كاتێكدا هەنگ هەموو تەمەنی خۆی لە نێو هەنگویندا دەباتە سەر بە بێ ئەوەی بخنكێت.
ئێمە لە پەراوێزی ئەو شیعرەوە، ئاگاداری باری دەروونی و كۆمەڵایەتی شاعیر دەبین و ڕوانینەكانی ئەومان بۆ ژیان بە ڕوونی بۆ دەردەكەوێت.ئەو وەك غەریبێك لەوێ كە لە بەریەككەوتندایە و چاوەڕوانی ئەوەیە هاوشوناسێكی بە زمانی نەتەوەییانەی خۆی سڵاوی لێ بكات، دێتە بەرچاو.لە شیعرێكی دیكەدا،كە ئەویش هەر لە عوممانی پایتەختی ئوردن نووسراوە، كەژاڵ دەڵێت:_

پیاو كە پەست بوو هاواردەكات..
دەرو دراوسێش دەزانن..چی دەڵێت و چی نالێت..
بەڵام ژن كە پەستبوو. بە بێ دەنگی هەموو دونیا
بەسەر پیاودا وێران دەكات..
باشە پیاو بۆ وادەكات؟
ئاستی شیعری لای ئەو خاتوونە هێندە سادە بێتەوە، تا ئەو ئەندازەیەی شەڕەكانی نێوان دوورەگەزەكەش وەك شیعر دەبینێت،ئەم چەند وێنانە، وێرای ئەوەی لە ڕووی وێنەی هونەریی وفۆڕمی شیعرییەوە سادە و دەلالەتن لە پاشەكشەی شیعری ئەو شاعیرە، هاوكات لە ڕووی ناوەڕۆكیشەوە هەڵگری گوتارێكی میللییانەیە كە تیایدا هێما بۆ پاشخانی كۆمەڵایەتی كۆمەلگای كوردی و ئامادەیی ئەو ڕەگەزە لە ژیانی خێزانی و پەروەردەییدا دەكات.شاعیر پیاو وەك هێمای دەسەڵات و توورەیی و هێز پیشان دەدات و ژنیش وەك بوونەوەرێكی لاواز.

بۆ من وەك خوێنەرێك، جێگەی سەرنجە ژنە شاعیرێك، كە سەردەمانێك شیعری وەك هێمای یاخیبوون و هاتنەوە بە گژ ئەقڵی پیاو سالاریی دەبینی و خەباتی فێمینیزمی دەكردوو دژە باو بوو!! كەچی هێندە لاوازو دەستەمۆ لە ئاست پیاودا خۆی دەربخات. لەوە كارەساتریش ئەوەیە، هێشتا نەزانی پیاو بۆ وادەكات و توورە دەبێت.چیخۆف دەڵێت:(ئەگەر لە ماڵێكدا تفنگێك هەڵواسرابوو، بیرت نەچێت دەبێ ڕۆژێك گوللەیەكی تەقاندبێت).دەنا تفەنگەكە هیچ ئاماژەیەك ناگەیەنێت، دەبێ شیعریش هەڵگری گوتاری نوێبوونەوە و یاخیبوون و هاتنەوە بە گژئەو ستەمە بێت، كە لە پەراوێزی نێرسالارییەوە ڕەگەزی نێر لە مێی دەكات، بەڵام ئاخۆ بە شیعرێك كە هەڵگری كرووزانەوە و دەستەمۆی ژن بێت لە ئاست پیاودا دەتوانی چی بگێڕێت؟شاعیری هوشیارو داهێنەر، ناپرسێت كە پیاو بۆ وادەكات، بەڵكو بە پێش پرسیارو ڕووداوەكان دەكەوێت و دەگاتە یەقین. ئەگەر پرسیاری ژنە

شاعیرێك لە تووڕەیی پیاودا، هەمان پرسیاری ژنێکی ئاسایی و نەخوێنەدواربوو، کەواتە پرسیاری شیعری و داهێنانی شیعری لە کوێدایە؟ئەوەی شیعر لە زمانی ئاسایی دەکاتەوە، وێنەی هونەرییە، ئاخۆ لەو شیعرەدا، هیچ وێنەیەك هەیە سەرنجی خوێنەر ڕابکێشێت و چێژی لێ وەربگرێت؟ هەموومان دەزانین شەڕەکانی نێوان ژن و پیاو لە خێزانی کوردی و لە کۆمەڵگای کوردیدا هێندە زۆرن، چ پێویست بەوە ناکات لە شیعردا باسی بکەین، چونکە خۆمان ڕۆژانە دەیبینین و بەریدەکەوین و ڕەنگە شاعیریش بەریکەوتبێت، بۆیە بە تێڕامانەوە دەپرسێت کە پیاو بۆ وادەکات.بێگومان ئێمە لە سەرەتای ئەم وتارەدا باسمان لەوە کرد، کە ئەوشیعرانەی لە دەرەوەی کوردستان و لە عوممان نووسیونی،بەبڕوای من ڕەنگدانەوەی هەڵومەرجی کۆمەڵایەتی و ژینگەیی ژیانی شاعیرن، بۆیە چەند بە قووڵایی شیعرەکاندا ڕۆبچین، ئەوەندە هەستکردن بە پەشیمانی لە شیعرەکاندا هەست پێ دەکەین.بۆیە لە شیعرێکی دیکەدا، کەژاڵ ئەحمەد دەڵێت:

لەم وڵاتە بێ خوڵقەدا..
هەر هێلانە چێدەکەم بۆ نیگەرانی..
من کە هاتم. دەمتوانی قسەی خۆش بکەم..
ئێستا کوانێ. کوا ماڵی هەیە ژیانم
وەك چۆڵەکە. بە تەنها فڕین دەزانم

هەموو فڕینێك، گوزارشتە لە گەڕان بە دوای سەربەستیدا، کە فڕین هەبوو،مرۆڤ کوێی ئارەزوو بێت دەتوانێت بۆی بچێت، شاعیر لە نێوئەو ژیانەی ئەوێدا، هەست بە نیگەرانی و بێ ماڵی دەکات،بەرلەوەی بێت بۆ ئێرە کە مەبەست(عوممان)ە کە شاعیر ژیانێکی تازەی بە خەیاڵی خۆی دەست پێ دەکرد، دەیتوانی قسەی خۆش بکات،بەڵام دوای ئەوەی بە خواستی خۆی نیشتمان جێدێڵێت و دێتە ئێرە،هەست دەکات نە ماڵی هەیە نە ژیان، بەڵکو وەك چۆڵەکە ئارەزووی فڕین دەکات و فڕینیش وەك وتمان گوزارشتە لە هەڵاتن وگەڕان بە دوای سەربەستیدا.
فڕینێك کە ئارەزوو دەکات، هێلانەی نیگەرانی جێبێڵێت. هێلانە لێرەدا سیمبولێکە بۆ ماڵ، نیگەرانیش ئاماژەیە بۆ ژیانێك دوورلە بەختەوەری،بۆیە فریادرەسێك کە شاعیر لەوێدا بیبینێت ئەوەیە، کە باڵ بگرێت و هاوشێوەی مەلێك بە ئازادی چۆنی بوێت بۆ ئەوێ بفڕێت.لەو کۆپلە شیعرییەدا، بە ڕوونی باری سایکۆلۆژی و دوودڵی شاعیرمان بۆ دەردەکەوێت.گوزارشت لە ژیانێك دەکات کە هیچ خوڵقێکی ژیانکردنی تێدانییە و بە پێچەوانەوە تەنها هێلانە بۆ نیگەرانی چێ دەکات. لەپەراوێزی ئەو شیعرانەوە،ئێمە درك بەو هەڵومەرجە کۆمەڵایەتی و سایکۆلۆژییەی کەژاڵ ئەحمەد دەکەین کە لە غەریبیدا تیادا ژیاوە.

بۆیە ناوەڕۆکی شیعرەکان هەڵگری زمان و دیدگای پەشیمانین لە ژیانی شاعیردا و ئەمەش بە ڕوونی دیارە. دواجار دەمەوێ ئاماژە بەوە بدەم کە ئینگلیزەکان دەڵێن:_(مانەوە لە لووتکە سەختترە لەگەیشتن بە لووتکە). زۆرجار لە هەموو ڕووەکانی ژیانەوە کەسانێك هەن دەگەنە لووتکە، وەلێ چونکە ناتوانن لە ترۆپك بمێننەوە،غلۆردەبنەوە بۆ بنار،ئەوان هەر هەوڵێکی دیکە بدەن، سیزیف ئاسایە و مەحاڵە جارێکی تربگەنەوە بە لووتکە، وەك چۆن کە تیرلەکەوان دەرچوو،جارێکی تر ناگەڕێتەوە.

ڕامبۆ کە زانی شیعرو بازرگانی دوو دنیای لە یەك جیاوازن،تا هەتایە وازی لە شیعر نووسین هێنا. ئەوەی لە بەشێکی ئەو شیعرانەدا وەك خوێنەرێکی شیعر تێبینیم کرد ئەوەبوو، کە گوتاری شیعرەکان لەڕووی زمانی دەربڕین و فۆڕم و ناوەڕۆکیشەوە، گوتاری سادە و ساکارن. زمان تیایاندا لە بە شێکی زۆریان لە ئاستێکدایە، کە هەڵگری هیچ وێنەیەکی هونەری جوانی شیعر نییە، لەکاتێکدا وێنەی هونەری بونیادێکی سەرەکی دەقی شیعرییە. بەشێکی زۆری شیعرەکانی نێو ئەو کۆمەڵە شیعرە، دەردە دڵ و کرووزانەوە و قسەی سادە و ساکارن، کە خوێنەوەیان هیچ چێژوجوانییەك بە خوێنەر نابەخشن.
هەڵەیە پێمان وابێت دەتوانین شوێنی هەموو دەربڕینێك لە شیعردا بکەینەوە، شیعر هەڵگری وێنە و جوانی و چێژو شیعرییەتە. ئەگەر شیعرێك هێندە سادە بووەوە کە باسی دەنگ و هەرای پیاو و شەڕی نێوان ژن و مێرد بکات، ئیدی چ جیاوازییەکی هەیە لەگەڵ قسەی ژنانی نێو کۆڵان، کە زۆر جاردەردە دڵەکانیان بۆ یەکتری هەڵدەڕێژن!!!…

*پەراوێز:_ شیعرەکان لە کۆمەڵە شیعری(زمانی باڵندەم دەزانی) وەرگیراون کە دوایین کۆمەڵە شیعری بڵاوکراوەی ئەو خاتوونەیە وماوەیەکی کەم لە مەوبەر بڵاویکردۆتەوە..

سەدیق سەعید ڕواندزی

*ئەم بابەتە لە ڕاپەڕەی ئەدەبی ڕۆژنامەی(خەبات) ژمارە(5812)ی ڕۆژی 22-8-2019 بڵاوکراوەتەوە…

شاعیر لە ناوەڕاست یان ترۆپکی دنیادا؟ … ساسان

کاک زانا سامان لە دوا شیعریدا جارێکی تر ئەزموونی تایبەتی خۆیمان نیشان دەدات، جیاواز لە شاعیرانی تر بەڵام زۆر نزیك لە شێوەی شیعرەکانی پێشووی خۆی، ئەو دنیا نوێیەیەی غوربەت دەروازەیەکی بۆ کردووەتەوە تا لێوەی بەراورد لە نێوان دوو جیهاندا بکات، رۆژهەڵات و رۆژئاوا؛ بێگومن بە هەموو جیاوازەکانییەوە هەر لە کەلتوورەوە بیگرە تا شێوازی ژیانکردن و بیرکردنەوەو رووکەشی شتەکان، ئەو زۆر جوان لەم شیعرەدا دەستی پێکردووە بەڵام هەر هێندە دەگاتە ناوەراستی دەقەکە ئیتر لە شێوازی شیعریی نووسین دوور دەکەوێتەوەو باسی رووی دەرەوەی شتەکان دەکات بە زمانێکی نا شیعریی وەك موجەفیفەو سورواو سپیاو و شۆرت و شتن و… کەچی وەك چۆن بە وێنەیەکی شیعریی دەست پێدەکات ئاوهاش ئەو تێکەڵکردنەی جیهانی مادی رۆژئاوا جێدەهێڵێت و با دەداتەوەو بە لای زاراوەی فەلسەفی (وجود) و ئەو لاموبالات و تێکەڵکردنە نامۆیی و بە هێندوەرنەگرتنی شاعیر دەردەخات و جۆرێکیشە لە نامەئلوف، وەك چۆن لە سەرەتادا شاعیرانە دەست پێدەکات و دەڵێت:

لێرە باران….
هەر بە تەنها خۆی نییە
نمەی شیعریشە

کەچی هەر یەکسەر دوای ئەمە دیمەنێکی زۆر جیاواز دێت کە ژێر جەرداخی گێڕانەوەیە، لەوێ باران دەبارێت و لە ژێر ئەو چەرداخەدا هەتاو هەیە، بێ لە بیرکردنی دنای مناڵیی دەقەکانی ترو هێنانەوەی لەم شیعرەشدا بە جۆرێکی تر:□

لەژێر چەرداغی گێڕانەوەدا،
هەتاوێک هەیە
خۆر ئەیپرژێنێت
یارییەکی بزێوی مناڵی هەیە
خودا .. دەیلاوێنێ

ئەمەندە بەسە بۆ دەربڕینە عەبەسییەکەی دیوی ناوەوەی شاعیر لە هەستی شیعر، ئیتر دەچێتە سەر بابەتێکی تر کە عاشقەکانی ئەوێیە، نموونەیەکی یۆتۆپیی پێ دەبەخشێ لە سەر هەمان نەزمی پێشکەوتنە مادییەکەی ئەو جیهانە بەس دەبێت لە راستیدا وا بێت ، ئەمە پرسیارێکەو لای شاعیر وەڵامەکە بە جۆرێکی تر دەشکێتەوە:

لێرە عاشقەکان زیزنابن
لەیەکدیی
میکیاج و سووراو و سپیاو
بوونی نییە،
موجەفیفە …
شتێکی هێند قێزەونە
ژنەکان بێزی لێدەکەنەوە
لەمەش زیاتر ئەوەیە دنیایەکی ئەفسوناوی و داستانیی وا دەخولقێنێت وەك ئەوەی مر□ق پیس نەبێت، پێویستی بە خۆ خاوێنکردنەوە نەبێت، لێرە شتێک نییە ناوی شۆردن بێت، بەڵام دەبێت هێنانە ناوەوەی شۆرت و زەردەخەنەو وجوود چ پەیوەندییەکیان هەبێت بە خۆشۆردنەوە؟
جلشۆرین
قاپشۆرین
خۆشۆرین
مناڵشۆرین
تەنها شۆرتێک و هیچی تر
تەنها □اmoosan□k و هیچیتر نا
تەنها زەردەخەنەیەکی
عاشقانەی ناو
کۆڵانە تەنگەبەرەکانی وجوود
بوونی هەیە،
دواتر سەرنجمان بەلای وێنەیەکی عەبەسی و تێکەڵی تردا رادەکێشێت کە تێکەڵەیەکە لە واقیع و رابردوو و ئەو ژیانە پڕ حەپەسانەی تەواو جیاوازە لە ئێستا دا بە بەراورد بە رابردوو، ئەم شیعرە جۆرێك لە شێوازی ئۆتۆماتیکی دادایی و سوریالییەکان لە خۆ دەگرێت، دواتر دەچێتە سەر دەستەواژەیەکی لۆژیکیی جوان و وەسفکردنی مۆرالی کەسەکانە بە یەکڕوویی و داماڵراو لە دەمامك بە بەکارهێنانی بکەرەکانی (ماسی و ئاو) بە ڵام ناوی شێرکۆ تالیب ئەوا کۆدێکەو هەر شاعیر مەگەر خۆی تەلیسمەکەی و بوونی جێگاکەی لەو شوێنەی دەقدا بزانێت
خرۆشان بەدیار
بڵێی تاکەی لەو دەرگایە
ڕابمێنم و
دەردەرکەوەی
شێرکۆ تاڵیب
پوولێکی قەڵب ناهێنێت،
ئاخر هەموو شتێک خۆیەتی

بۆ نموونە:

ئاو … خوودی ئاو خۆیێتی
ماسیی … خوودی ماسیی
خۆیێتی و
دواجار …

جوانە زۆر جوانە دەرکردنی کەسێك لەو واقیعە رازاوەداو جیاوازیی بە بوونی بە تۆزاب ، بەڵام پرسیارێکی تر کە لەبەردەممان‌دا خۆی قیت دەکاتەوە ئەوەیە وێنەی (لمی پەرتبوو بە خۆتدا) ئایا لێکدانەوەو مانایەکی ماقوڵ بۆ ئەو شوێنە هەڵدەگرێت؟ لە کاتێکدا و لە رستەی پێش ئەوە دیتمان کە تۆزابی ڕژاوە بەسەر جەرگی شاعیردا، کەواتە ئەو هەموو شتە تەباو ناتەبایانە کە لەم قەسیدە جوان و سەیرەدا کۆبوونەتەوە هەر دنیایەکی واقیعی شاعیرو دەوروبەرییەتی یان خەیاڵ و ئەندێشەی شیعرەو هەندێ نامۆبوونی شاعیر دەبنە میوانی هەستەکانی بۆ پڕ کردنەوەی ئەو بۆشایی دوورکەوتنەوەیەی لە ژیانی منداڵی و هەموو ئەو یادگاریانەی لە نیشتیمانی یەکەمدا هەیبوون، بە هەموو مەرگەساتەکانی و سەیرو سەمەرەو هەرزەییەکانی ناوی؟ بەڵام ئەوە (کرێپك) نییە بەڵکو (ترۆپ)کی گێڕانکارییە لە ناخی شاعیر و جارانێکیش بێوانەکردن و لێکدانەوەی بە وەهمێك لە وجودا:

هەموو شتێکان خۆیانن
تەنها تۆ نەبێت
تۆزابی ڕژاو
بەسەر جەرگمدا
لمی پەرتبوو بە خۆتدا،
لەبەر تێکشکانێک هەیە
لە خوودناسیی
لە بێهەڵکریی ژنانە
لەناز هەڵگرتنی وجوود،
لەڕێم …
لە کرێپکی دنیادا.

لە کۆتاییدا وەك سەرەتاو دەستپێکێکی جوان ئومێدەوارم شاعیر زیاتر پێداچوونەوە بکات بۆ کارەکانی لە دوای تەواوبوون لە نووسینیان، چونکە ئیلهامیش تەنانەت پێویستی بە ڕێکخستنەوەو پێداچوونەوە هەیە، تاکو لە هەموو روویەکی شیعرەوە ، شیعرەکە شایستەو تۆکمە بێت، بە مانای هاوتاییکردنی زمان و هزرو هەست لەگەڵ هونەرە جۆراوجۆرەکانی شیعردا بێنەوە و پارچەیەکی جوانی داهینان ببەخشن…هیوادارین هەنگاوی جوانتر و جیاوازتری بەدوادا بێت و ببێتە دەنگێکی جیا لە دنیای شلۆق و بۆ موبالاتی شیعری ئەمڕۆی

کوردیدا.

عەشقی موتوربـەکراو … عارف کوردە

دڵم شەیدای تۆیە
تۆش لە بای هەوەسدا
سووڕ دەخۆیت،
منیش گۆرانی عاشقانە دەچڕم و
لەگەڵ نەغمەی باراندا
سەرمەستانە سەمادەکەم..

چ خەیاڵێکی پووچە؟
ناگەم ب□ تۆو
بەدوای ڕمڵدا غار ئەدەم
لەخۆڕا بوومەتە،
مۆمی شەوانت
بوومەتە گۆچانی دەست و
ناهێڵم بەکوێرەرێدا بڕۆی
هەرچەندەکەم
لەسەر هەوای خۆت
نایەیتە خوارەوەو
لەزامەکانما جووقەرە دەکەیت
گەوجێتیە..!
خۆم دەکەم ب□ قەقنەس و
بۆ تۆ ئەسووتێم..
بەعەشقێکەوە گلاوم
نامورادی لێ ئەڕوێ
چونکە بە ئەشک موتوربـەکراوە
بۆیە تامی سوێراو ئەداو
لەناخمدا فرمێسک سەوز ئەبێ و
چاوم گۆلاوی خوێیە

سوورەتاوی دووریت
هەڵمد□ پڕوکێنێ
لە زەماوەندی خۆتدا
هەودای کەزیەکانت
ئەخەیتە ملم و
بەدووای ئۆتۆمبێلە
رازاوەکەدا رامدەکێشی
بەئاستەم هەناسە ئەدەم
لەسەر عەرشی
لەزەت دانیشتوویت و
لەخەمی ئەوەدای
جێ لەق نەبی
نەبادە بگەرێیتەوە
بۆ ڕۆژانی زووخاو
بۆ ڕۆژانی کۆڵەپشت و
تەقەتەقی دەرگای ماڵان
ئەی عاشقی دۆڕاو
شۆراوی بەئاوی بێشەرمی
ماکیاژەکەت لاچوو□و□
چەند دەعبایەکی ڕەزا قورسی؟

دوو کتێبی نوێی شاخەوان سدیق بڵاوەبێتەوە ...

بەم زووانە دەزگای نووسیار
دوو کتێبی نوێی شاخەوان سدیق بڵاوەکاتەوە

لە درێژەی کاروچالاکیەکانیدا نووسەرو ڕۆژنامەنووس (شاخەوان سدیق) دوو کتێبی نوێ بڵاوەکاتەوە. کە پێکهاتوون لە دیداری ڕۆژنامەوانی بە دوو شێوازی جیاواز. کتێبی یەکەمیان بەناونیشانی (چێژی نووسین)ەو کتێبی دووەمیان بەناونیشانی (چێژی گێڕانەوە)یە. کە ئێستا هەر دوو کتێبەکە لە چاپخانەن و بەمزوانە بڵاوەکر□تەوە.

تایبەت بە بڵاوبوونەوەی کتێبەکانی شاخەوان سدیق ووتی: ئەم کتێبە نوێیانە درێژکراوەی کتێبی یەکەمن، کە ماوەیەك پێش ئێستا بڵاوکرایەوە، بەناونیشانی (چێژی خوێندنەوە) واتە لەگەڵ ئەم دوو کتێبەی دیکەدا پێڕۆژەی کتێبی سیانەن, کتێبەکان هەر سێکیان کاری ڕۆژنامەوانی ئەدەبین، و بەشێوەی دیدار لەگەڵ نووسەرانی بواری ئەدەبدا سازدراون، کتێبی یەکەمیان (چێژی خوێندنەوە) بریتی بوو لە ئەنجامدانی (13) دیداری ئەدەبی لەگەڵ (13) نوسەردا, کە تیایدا دەربارەی پرسی (خوێندنەوەو چێژی خوێندنەوەی کتێب) هەریەکێك لەو بەشداربووانە سەرنجەکانی خۆیان خستبووە ڕوو, ئەم شێوازە لە کتێبی دووەمیشدا پەیڕەوکراوە بەناوی (چێژی نووسین) کە بەهەمان شێوە لەگەڵ (20) نووسەردا دەربارەی پرسی (نووسین و تایبەتمەندی و شێوازەکانی و چێژی نووسین) دووبارە قسەکراوە, هەرچی کتێبی سێیەمە جیاواز لە هەردوو کتێبەکەی کە، پێك هاتووە لە (28) دیداری ئەدەبی تایبەت لەگەڵ (28) نووسەروو شاعیرو چیرۆکنووس و ڕەخنەگری بوری ئەدەب دا, کە هەریەکێك لەوانە ناوی ئاشکراو ناسراو دیارن لەناو دونیای ئەدەبی کوردیدا, وە ئەم دیدارانە بە شێوەیەکی زانستی و ئەکادیمی واکراون کە لە داهاتوودا ببنە سەرچاوە بۆ نووسین و لێکۆڵینەوەی ئەدەبی لە سەر ژیان و دونیابینی هەریەکە لەو ئەدیبانەی کە دیداریان لەگەڵ کراوە. ماوەتەوە بڵێین ئەم کتێبانە لەلایان ئەم شوێنانەوە چاپدەکراون.

کتێبی یەکەمیان (چێژی خوێندنەوە) کە 128 لاپەڕەیە, بە سپۆنسەری ڕۆژنامەی هاوڵاتی چاپکراوە.

هەردوو کتێبی (چێژی نووسین) کە 310 لاپەڕەو (چێژی گێڕانەوە) کە 312 لاپەڕەیە لە بڵاوکراوەکانی دەزگای نووسیارن. بەڵام کتێبی (چێژی نووسین) بەسپۆنسەری سندوقی هاوکاری کتێبی ڕۆژنامەی کوردستانی نوێ و کۆمپانیای یوکەی بۆ بازرگانی گشتی چاپکراوە.و هەر سێ کتێبەکە لە چاپخانەی (کارۆ)ی شاری سلێمانی چاپکراون.

ئێستا هەردوو کتێبی (چێژی نووسین) و (چێژی گێڕانەوە) لە قۆناغی چاپکردندان و بەمزوانە دەکەونە بەر دیدەی خوێنەران.

ئیتر …نەوزاد بەندی

ئەگەر گوڵەکانت
دواکەوتن
لەگەڵ گەڵا وەریوەکانی
پاییزا ئەڕۆم ..

لەوە زیاتر ناتوانم
دەرمانی
چاوەڕوانیی ناخەم

ئەگەر سەنگەرەکانت
دوا کەوتن
لەگەڵ دەست بەسەریدا
ئەڕۆم

لەوە زیاتر سرود نامجوڵێنێ
دروشم نامخەڵەتێنێ
ڕشانەوەم دێ کە ئەڕوانم
بە ڕابوردووی خۆم

ئەگەر نیشتمان
هەر بە لەشفرۆشیی مایەوە ،
لەگەڵ پاکیزەیی
تاراوگە ئەڕۆم..

لەوە زیاتر
بە درۆ شاخدارەکانتان
تەفرە ناخۆم ..